

ΤΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΡΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΟΙΝΙΣΣΗΣ

Α΄ τόμος:

Η πρωτοβουλία για την δίομη αυτή έκδοση ανήκει στον σεβ. Μητροπολίτη Δράμας κ. Παύλο και βασίστηκε στον εντοπισμό των τεσσάρων πρώτων εντύπων εκδόσεων για την ιστορική ιερά Μονή Εικοσιφοινίσσης του Παγγαίου. Η σκέψη του σεβασμιωτάτου ήταν οι εξαιρετικά δυσεύρετες αυτές εκδόσεις να επανακυκλοφορήσουν εν σώματι ώστε να γίνουν προσιτές ξανά στο αναγνωστικό κοινό και τους ειδικούς ερευνητές, καθώς αποτελούν χωρίς αμφιβολία πολύτιμες πηγές για την ιστορική έρευνα.

Επειδή μάλιστα οι δύο πρώτες από τις παλαιότερες εκδόσεις, εκτός από την περιγραφή και την ιστορία της Μονής, κατά τα εκδοτικά ειωθότα του 19^{ου} αιώνας περιελάμβαναν τις σχετικές με την Μονή Ακολουθίες αποφασίστηκε η νέα έκδοση να είναι δίομη: Ο πρώτος τόμος περιλαμβάνει τα ιστορικά κείμενα περί της Μονής και ο δεύτερος τις ιερές Ακολουθίες που σχετίζονται με την τιμή της Αχειροποιήτου Εικόνας της Θεοτόκου, των Αγίων Κτητόρων Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως και Γερμανού του Ιεροσολυμίτου καθώς επίσης και των Αγίων 172 μοναχών που μαρτύρησαν κατά το έτος 1507.

Ο τίτλος που δόθηκε στον πρώτο τόμο είναι τα Προσκυνητάρια της Ι.Μ. Εικοσιφοινίσσης διότι οι αυτές εκδόσεις σκοπό πάντοτε είχαν να συνοδεύουν και να πληροφορούν τους πιστούς που είχαν πρόθεση να πραγματοποιήσουν προσκύνημα στην Ιερά Μονή.

Το παλαιότερο κείμενο εκδόθηκε στην Κωνσταντινούπολη από το Πατριαρχικό Τυπογραφείο το 1819 και ήταν πόνημα του Ιλαρίωνος Σιναΐτου του Κρητός, στενού συνεργάτου του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄. Ο Πατριάρχης Γρηγόριος συνδέθηκε στενά με την ιερά Μονή Εικοσιφοινίσσης καθώς φιλοξενήθηκε από την αδελφότητα για αρκετούς μήνες κατά το διάστημα της προσωρινής απομάκρυνσής του από τον Θρόνο το έτος 1798. Η εκεί φιλοξενία του Πατριάρχου ήταν επιλογή του και σχετίζεται ασφαλώς με το γεγονός ότι ο ίδιος τιμούσε τον συντοπίτη του (δηλ. εκ Δημητσάνης) κτήτορα της Μονής και προκάτοχό του Άγιο Διονύσιο τον Α΄. Η έκδοση ήταν δική του πρωτοβουλία και υπόσχεση προς τη αδελφότητα, την οποία πραγματοποίησε όταν επανήλθε στον Θρόνο. Ο συγγραφέας αρχιμ. Ιλαρίων, μετέπειτα μητροπολίτης Τυρνόβου, ήταν μία από τις πιο σημαντικές μορφές λογίων κληρικών της εποχής με πολυσχιδή συγγραφική και οργανωτική δράση. Την περίοδο της Πατριαρχίας του Γρηγορίου ήταν ο υπεύθυνος του Πατριαρχικού Τυπογραφείου το οποίο λειτουργούσε ως εκδοτικός οίκος εν μέσω πολλών δυσκολιών και αντιξοοτήτων.

Το δεύτερο από τα προσκυνητάρια τυπώθηκε μετά από επτά δεκαετίες, το 1894 και ήταν αποτέλεσμα του προσωπικού ενδιαφέροντος του τότε Πατριάρχου Νεοφύτου Η΄ ο οποίος είχε την καταγωγή από την Πρώτη Σερρών (Κιουπ κιοϊ) και είχε λάβει την πρώτη του μόρφωση αλλά και το μοναχικό σχήμα στην Μονή της Εικοσιφοινίσσης.

Το πόνημα ανέλαβε μία θρυλική μορφή των ελληνικών γραμμάτων, ο Μέγας Χαρτοφύλαξ του Πατριαρχείου Μανουήλ Γεδεών. Ωστόσο, και πάλι με πρωτοβουλία του Πατριάρχου Νεοφύτου δύο χρόνια αργότερα εκδόθηκε μία εκτενέστερη ιστορική πραγματεία περί της Μονής, έργο του αρχιμ. Δαμασκηνού Μοσχοπούλου. Ο εκ Σερρών καταγόμενος Δαμασκηνός ήταν μοναχός και βιβλιοθηκάριος της Εικοσιφοινίσσης και είχε σταλεί στην Βασιλεύουσα για να φοιτήσει στην Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Αμέσως μετά την αποφοίτησή του έμεινε για ένα μικρό χρονικό διάστημα στην Βασιλεύουσα προσφέροντας υπηρεσίες ως γραμματεús στο Πατριαρχείο κάτω από την προστασία του Νεοφύτου. Εκεί ολοκλήρωσε την εμβριθέστατη αυτή πραγματεία σε στενή συνεργασία με τον σπουδαίο λόγιο της εποχής Αθανάσιο Παπαδόπουλο – Κεραμέα. Στη συνέχεια επέστρεψε στην Μονή και λίγο αργότερα έγινε μητροπολίτης Νευροκοπίου σε μία ιδιαίτερα ταραγμένη περίοδο λόγω του Εξαρχικού σχίσματος. Χωρίς αμφιβολία η πραγματεία του Δαμασκηνού Μοσχοπούλου αποτελεί μέχρι σήμερα μία από τις πλέον βασικές μελέτες όχι μόνο για τη Μονή, αλλά και για την τοπογραφία και την εκκλησιαστική ιστορία της Ανατολικής Μακεδονίας.

Η τέταρτη πραγματεία συνεγράφη υπό του Μητροπολίτου Δράμας Αγαθαγγέλου του Μάγνητος και εκδόθηκε το 1915. Ο Αγαθάγγελος, ήταν ο μητροπολίτης στην ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο μετά την απελευθέρωση και είχε την οδυνηρή μοίρα να βιώσει την πρωτοφανή σύληση της βιβλιοθήκης και των κειμηλίων της μονής το 1912. Η ίδια η έκδοση της Ιστορίας της Μονής που μόλις είχε τυπωθεί και στην οποία αποτυπώνεται η αγάπη και η φροντίδα του μητροπολίτου για την Εικοσιφοίνισσα διηρπάγη μαζί με τους ιστορικούς και αρχαιολογικούς θησαυρούς της Μονής. Στην εργασία του Αγαθαγγέλου εκδίδεται και ο χειρόγραφος κώδικας του επί μακρόν διατελέσαντος Ταμίου και Γραμματέως της μονής μοναχού Δαμασκηνού, πολυτιμότερη πηγή για την νεώτερη ιστορία της Μονής, προγενέστερη όλων των εντύπων προσκυνηταρίων. Επίσης με πολλή φροντίδα και αγάπη ο μητροπολίτης αποτυπώνει την πραγματική κατάσταση της Μονής περιγράφοντας όλες τις δραστηριότητες και τα διακονήματα των μοναχών λίγο πριν την δήωση του ιστορικού της πλούτου και τους διωγμούς της αδελφότητας των μοναχών.

Ο πρώτος τόμος περιλαμβάνει εν Παραρτήματι μικρά κείμενα που σχετίζονται κυρίως με την σύληση της μονής το 1916. Πρόκειται για επίσημες αναφορές και λεπτομερείς καταγραφές στις οποίες αποτυπώνεται το μέγεθος της πρωτοφανούς διαρπαγής των κινητών κειμηλίων αλλά και οι διώξεις που υπέστησαν οι μοναχοί της.

Το εποπτικό και εικαστικό υλικό του πρώτου τόμου περιλαμβάνει αυθεντικές απεικονίσεις της Μονής σε χαρακτηριστικά και φωτογραφίες, όπως επίσης εικόνες και κειμήλια από τα λιγιστά που διέφυγαν την σύληση.

Β΄ τόμος

Ο δεύτερος τόμος περιλαμβάνει τις Ιερές Ακολουθίες και τα Συναξάρια που είτε εκδόθηκαν στο παρελθόν μαζί με τα προσκυνητάρια είτε εκπονήθηκαν αργότερα προς τιμήν της Θεοτόκου και των Αγίων της Μονής. Πρόκειται για Παρακλητικούς Κανόνες εις την Αχειροποίητον εικόνα της Θεοτόκου της Εικοσιφοινίσσης , Ακολουθίες των Αγίων κτητόρων Γερμανού και Διονυσίου και Ακολουθία των Αγίων 172 Οσιομαρτύρων της Μονής.

Στην συνέχεια ανατυπώνονται οι βίοι των Αγίων κτητόρων που είχαν εκδοθεί στο παρελθόν από τον μητροπολίτη Δράμας Διονύσιο Κυρατσού και τον Τ. Γριτσόπουλο συντοπίτη του Αγίου Διονυσίου.

Τέλος ο τόμος κατακλείεται με μουσικό Παράρτημα που περιλαμβάνει την Ακολουθία των αγίων Κτητόρων μελοποιηθείσα υπό του Πρωτοψάλτου Ιω. Χασανίδου. Συγκροτείται λοιπόν ένα πλήρες υμνογραφικό σώμα στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ολόκληρη η υμνογραφική και αγιολογική παραγωγή περί των σεβασμάτων και των Αγίων της Μονής.